

Górnictwo problemy na Madagaskarze

Madagaskar to kraj położony na Oceanie Indyjskim u wybrzeży Afryki Wschodniej. Zajmuje powierzchnię 592 800 km² i jest drugim co do wielkości państwem wyspiarskim na świecie. Oficjalnymi językami są malgaski i francuski. Przeciętna długość życia mieszkańców wyspy wynosi 56 lat. Panuje tu klimat równikowy.

Jako pierwsi przybyli na Madagaskar Portugalczycy, służył im on jako przystanek w drodze do Indii. W XV wieku nastąpił rozwój handlu niewolnikami. W XVII wieku wyspę opanowali Francuzi. W XVIII wieku konkurencję w handlu niewolnikami stanowili dla Francuzów piraci. Po ich pokonaniu, pod koniec XIX wieku Madagaskar stał się kolonią francuską. Po I wojnie światowej na wyspie szerzyły się ruchy niepodległościowe. W 1958 roku Francja ogłosiła Madagaskar swoim terytorium zamorskim. Pod rządami kolonialnymi zakładano plantacje upraw eksportowych oraz budowano pierwsze kopalnie. Edukacja dzieci do 12 roku życia stała się obowiązkowa, a koncentrowała się głównie na języku francuskim oraz umiejętnościach praktycznych. W 1960 roku Francja przyznała Madagaskarowi suwerenność. Po uzyskaniu niepodległości znalazł się w kryzysie gospodarczym, który doprowadził do znacznego spadku poziomu życia mieszkańców. Obecnie Madagaskar jest klasyfikowany przez ONZ jako kraj bardzo słabo rozwinięty, ubodzy stanowią 92% populacji (dane z 2020 roku).

Geologicznie Madagaskar był częścią dawnego superkontynentu Gondwany, który oddzielił się od Afryki około 200 milionów lat temu i dryfował na wschód, a następnie, około 88 mln lat temu na skutek ruchów tektonicznych oddzielił się od subkontynentu indyjskiego. Obecnie płyta madagaskarska przemieszcza się w połączeniu z płytą afrykańską.

Północna część wyspy zbudowana jest z gór wulkanicznych. Na wschodnim wybrzeżu przeważają niziny, a zachodnia część zbudowana jest ze skał osadowych i pokryta sawannami, na których rosną baobaby. Cen-

► Madagaskar, 2024 r.

tralną część Madagaskaru – płaskowyż Ankaratra – tworzą trawiaste pagórki i stożki wygasłych wulkanów. W południowo-zachodniej części występują tereny suche pokryte sukulentami. W okresie suszy sawanna często się pali. Pożary inicjowane są samozapłonami suchej trawy i drzew. Pomimo znacznego wypalenia w porze deszczowej roślinność szybko odrasta.

Faunę Madagaskaru reprezentują małpki, lemury oraz kameleony spotykane na każdym kroku. Jedno z największych zagrożeń stanowi malaria – należąca do groźnych chorób tropikalnych, a nie jadowite węże, jakby się mogło wydawać.

Madagaskar to kraj rolniczy, uprawia się tu ryż, maniok i wanilię. Mimo że jest on największym światowym producentem wanilii, jej plantacje nie są własnością mieszkańców wyspy.

Sieć komunikacyjna w kraju jest słabo rozwinięta ze względu na ukształtowanie terenu i obfite opady w porze deszczowej. Istniejące drogi i mosty pochodzą z czasów kolonii francuskiej. Praktycznie od uzyskania niepodległości remontów i nowych inwestycji się nie wykonuje. Wiele dróg jest nieprzejezdnych w porze deszczowej. Średnia prędkość poruszania się samochodem terenowym nie przekracza 30 km/h.

Madagaskar to wiodący światowy producent wielu kamieni szlachetnych, w tym: szafirów, rubinów, turmalinów, szmaragdów, akwamarynów, cyrkonu i granatów. Bogate złoża rubinów znajdują się w rejonie Andilamena w północno-wschodniej części wyspy, a złoża szafirów w rejonie Ilakaka na południowo-zachodnim wybrzeżu. Kamienie te wydobywa się ze złóż wtórnych, piasków i żwirów. Eksploatacja odbywa się za pomocą rowów szurfowych położonych w żwirowych dolinach rzek i z niezbyt głębokich szybów. Wydobyty żwir jest przepłukiwany, podobnie jak piaski diamentowe. Przy wydobywaniu i przepłukiwaniu żwiru pracują całe rodziny. Niestety nikt nie myśli o zabezpieczeniu wyrobiska i re-

► Madagaskar. Wypalanie węgla drzewnego

► Madagaskar. Szlifowanie szafirów

kultuwacji wyeksploatowanych miejsc, liczy się wyłącznie zysk w danym dniu. Mieszkańcy wyspy korzystają z jej naturalnych zasobów w sposób rabunkowy. Górnicy zajmujący się wydobywaniem kamieni szlachetnych tworzą kilkunastoosobowe grupy. Są to zazwyczaj spółki rodzinne lub koleżeńskie. Jednak najczęściej na sprzedaży minerałów zarabiają nie górnicy, ale pośrednicy toczący walkę o dostęp do pierwokupu tego surowca.

Madagaskar to także największy eksporter miki na świecie. Niestety za jego wydobyciem kryje się praca w ekstremalnych warunkach. Co warto zaznaczyć, w najgłębszych wyrobiskach, gdzie znajdują się złoża miki, mieszczą się jedynie najmłodsi. Wydobycie dzienne może dochodzić do 300 kilogramów. Niestety nie oznacza to wysokiego zarobku, płaca jest wyjątkowo niska.

Kraj ten obfituje również w bogate złoża grafitu, chromitu, ilmenitu oraz niklu. Ogromne złoża ropy naftowej znajdują się na oceanie od strony zachodniej wyspy, jednak do ich wydobycia potrzebni są górnicy i nowe technologie. Co ciekawe, mimo tak bogatych zasobów przemysł wydobywczy nie odgrywa znaczącej roli w gospodarce państwa. Problemem jest brak technologii i wykwalifikowanej górniczej kadry inżynierskiej.

Energię dla celów konsumpcyjnych mieszkańców w głównej mierze zaspokajają węgiel drzewny, a do jego produkcji wycina się i wypala lasy. Węgiel drzewny wytwarzany jest w procesie suchej destylacji w prymitywnych mielerzach obsypanych szczelnie ziemią. Aby pozyskać 1 kg węgla drzewnego, spala się około 4 kg drewna opałowego. Na ulicznych straganach wzdłuż całej wyspy dostępny jest workowany węgiel drzewny wypalany na miejscu.

Według danych Banku Światowego w 2022 roku tylko 37% populacji mieszkańców miało dostęp do energii

► Madagaskar. Płukanie urobku

elektrycznej. Jej produkcja na Madagaskarze opiera się w 52% na energii wodnej i 41% na spalaniu płynnych paliw kopalnych. Rząd Madagaskaru postawił osiągnąć wskaźnik 70% dostępu do energii elektrycznej do 2030 roku.

Budownictwo cechuje funkcjonalność i dostosowanie do klimatu. I tak w zachodniej i centralnej stronie wyspy części dominują niskie domy wznoszone z cegieł laterytowych. Jako zaprawę murarską do wznoszenia muru stosuje się mieszaninę roztworu wodnego piasku laterytowego z bydlęcymi odchodami. We wschodniej stronie wyspy natomiast, gdzie dominują lasy deszczowe, domy buduje się z drewna bambusowego lub eukaliptusowego. Pokrycie dachów stanowią liście palmowe. W ciepłym klimacie życie codzienne toczy się na zewnątrz. Należy wspomnieć również, że takie budownictwo jest nietrwałe. Gorący i suchy klimat sprzyja częstym pożarom domów zbudowanych z łatwo palnych materiałów. Niestety, z racji braku dostępu do wody płonących domów nie gasi się, a po wypaleniu buduje się nowe.

Po I wojnie światowej Polska starała się nabyć Madagaskar, miał on zostać naszą kolonią. Madagaskar należał wówczas do Francji, która była zainteresowana sprzedażą tej kolonii. Ofertę sprzedaży Madagaskaru złożyło francuskie ministerstwo ds. kolonii polskiemu ministrowi spraw zagranicznych Józefowi Beckowi. W 1937 roku dla zbadania zasadności kolonizacji wyspy pojechała tam polska delegacja pod przewodnictwem Mieczysława Lepeckiego, adiutanta marszałka Józefa Piłsudskiego. W jej skład wchodził m.in. Arkady Fiedler. Jednak sytuacja polityczna w Polsce ostatecznie przekreśliła plany nabycia kolonii.

Stefan GIERLOTKA